

Пропозиції
Державної податкової служби України
до проєкту Закону України «Про свободу
підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств»,
внесеного на розгляд Верховної Ради України
народними депутатами України Третяковою Галиною
та іншими (9 народних депутатів України),
реєстраційний номер 8143 від 20 жовтня 2022 року,
перше читання

1. Проєкт Закону України «Про свободу підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств» (далі – законопроєкт) у запропонованій редакції Державною податковою службою України не підтримується.

2. Згідно з пояснювальною запискою до законопроєкту він має на меті «закріплення в українському законодавстві суб'єктності за домогосподарством (домоекономікою) з одночасним забезпеченням податковими та економічними пільгами, що призведе до активізації економічної діяльності населення та зростання доходів громадян».

Так, законопроєктом визначаються такі поняття, як «домогосподарство», «індивідуальне домогосподарство», «інституціональне домогосподарство», «соціальний трансфер»; встановлюється склад доходів та витрат домогосподарства тощо.

Відповідно до законопроєкту домогосподарство матиме право здійснювати підприємницьку (економічну) діяльність (за видами такої діяльності, визначеними законопроєктом) без реєстрації фізичної особи – підприємця за умови:

«подання річної податкової декларації домогосподарства;
ведення такої підприємницької (економічної) діяльності лише членами домогосподарства;
річний дохід від економічної діяльності домогосподарства не перевищує суму 8 мільйонів гривень».

Крім того, згідно із законопроєктом на домогосподарства поширюватиметься право на податкову знижку за переліком витрат, встановлених податковим законодавством, зокрема «витрати на користування іпотечним житловим кредитом, витрати на навчання, енергоефективні технології, лікування, страхування життя та здоров'я».

I. Слід наголосити, що за своєю суттю законопроєкт є рамковим, реалізація ініціатив якого потребує суттєвого доопрацювання самого законопроєкту та внесення змін і доповнень до низки законодавчих актів України (крім передбачених законопроєктом змін та доповнень до Цивільного та Господарського кодексів України, Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»).

Так, зважаючи на приписи законопроєкту, вбачається, що ним врегульовуються питання підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств/індивідуальних домогосподарств, виключаючи засади

функціонування інституціональних домогосподарств, діяльність яких регламентується відповідним законодавством, тому потребують чіткого законодавчого розмежування правові, економічні та організаційні засади створення, діяльності та припинення домогосподарств (включно з індивідуальними домогосподарствами) та інституціональних домогосподарств.

Одночасно на законодавчому рівні мають визначатись:

механізм зміни чинного статусу сімейного фермерського господарства без набуття статусу юридичної особи (регулюється Законом України «Про фермерське господарство») або особистого селянського господарства (регулюється Законом України «Про особисте селянське господарство») на статус домогосподарства та навпаки;

наслідки, в тому числі податкові, порушення вимог законопроекту: наприклад, неподання «річної податкової декларації домогосподарства» (одна з умов здійснення домогосподарством підприємницької (економічної) діяльності без державної реєстрації відповідно до закону) тощо.

Докорінних змін потребуватиме також розділ IV «Податок на доходи фізичних осіб» Податкового кодексу України (далі – Кодекс) у частині зміни концепції оподаткування доходів фізичних осіб, яка реалізована цим розділом: включення домогосподарства до переліку платників податку на доходи фізичних осіб; встановлення особливостей оподаткування доходів від підприємницької (економічної) діяльності домогосподарства; врегулювання порядку реалізації домогосподарством права на податкову знижку; встановлення відповідальності за порушення податкового законодавства (зокрема представником (уповноваженою особою) домогосподарства). Також потребуватиме законодавчого визначення порядок обліку контролюючими органами домогосподарств (членів домогосподарства) тощо.

На сьогодні авторами не внесено відповідний законопроект до Верховної Ради України – пунктом 3 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» законопроекту доручено Кабінету Міністрів України протягом шести місяців із дня набрання чинності цим законом опрацювати та внести до Верховної Ради України зміни до Бюджетного кодексу України та Кодексу відповідно до цього закону.

Тобто законопроект не відповідає вимогам частини восьмої статті 90 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI, якою встановлено, що якщо для реалізації положень поданого законопроекту після його прийняття необхідні зміни до інших законів, такі зміни мають викладатися в розділі «Перехідні положення» цього законопроекту або в одночасно внесеному його ініціатором окремому законопроекті. До законопроекту додається перелік законів та інших нормативних актів, прийняття або перегляд яких необхідно здійснити для реалізації положень законопроекту в разі його прийняття.

Таким чином, оцінити доцільність і ефективність запропонованого законопроектом механізму здійснення підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств в Україні неможливо.

Слід також зазначити, що законопроект суперечить приписам пункту 7.3 статті 7 Кодексу, відповідно до якого будь-які питання щодо оподаткування регулюються Кодексом і не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів, що містять виключно положення щодо внесення змін до Кодексу та/або положення, які встановлюють відповідальність за порушення норм податкового законодавства.

Водночас згідно з пунктом 7.4 статті 7 Кодексу з урахуванням положень статті 30 Кодексу підстави для надання податкових пільг (до яких належить і податкова знижка) та порядок їх застосування визначаються виключно Кодексом.

При цьому у разі, якщо поняття, терміни, правила та положення інших актів суперечать поняттям, термінам, правилам та положенням Кодексу, для регулювання відносин оподаткування застосовуються поняття, терміни, правила та положення Кодексу (пункт 5.2 статті 5 Кодексу).

Додатково слід зазначити, що поза сферою регулювання законопроекту залишилась низка важливих питань, наприклад:

1) законопроектом передбачається, що домогосподарство може здійснювати підприємницьку (економічну) діяльність, визначену частиною третьою статті 5 законопроекту, без реєстрації фізичної особи – підприємця за дотримання інших вимог законопроекту.

Реалізація вказаної ініціативи потребує чіткого законодавчого вирішення проблеми загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – соцстрахування) членів домогосподарства, які здійснюватимуть підприємницьку діяльність, без набуття статусу фізичної особи – підприємця.

Відсутність такого статусу у членів домогосподарства зумовить те, що вони не підлягатимуть обов'язковому соцстрахуванню (за умови, що вони не підлягають соцстрахуванню з інших підстав) відповідно до статті 5 з урахуванням приписів частини першої статті 7 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – Основи), якими встановлено принцип обов'язковості страхування громадян – суб'єктів підприємницької діяльності.

Згідно з пунктом 15 частини першої статті 4 та статтею 10 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі – Закон № 2464) вказані члени домогосподарства матимуть право на добровільну участь у системі соцстрахування шляхом добровільної сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок) або відповідно до положень Закону України від 04 листопада 2022 року № 2734-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення механізму участі у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні» (далі – Закон № 2734), який перебуває на підписі у Президента України Володимира Зеленського, матимуть право на добровільну сплату страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відповідно до договору про добровільну сплату таких страхових внесків, що укладатиметься з Пенсійним фондом України (за умови дотримання інших вимог Закону № 2734).

При цьому потрібно зазначити, що частиною першою статті 9 Основ встановлено, що страховий стаж – це період (строк), протягом якого особа підлягає соцстрахуванню та сплачуються внески (нею, роботодавцем) на страхування, якщо інше не передбачено законодавством.

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 1 Закону № 2464 застрахована особа – це фізична особа, яка відповідно до законодавства підлягає соцстрахуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачується чи сплачувався у встановленому законом порядку єдиний внесок.

Отже, добровільна участь членів домогосподарства, які здійснюватимуть підприємницьку діяльність без державної реєстрації фізичною особою – підприємцем, у соцстрахуванні в умовах солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування не узгоджується з одним з основних принципів такого страхування, яким, зокрема, визначено рівноправність застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків за цим видом страхування (частина перша статті 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

Крім того, добровільна участь зазначених членів домогосподарства у соцстрахуванні може негативно вплинути на дохідну частину бюджету Пенсійного фонду України та бюджетів фондів соцстрахування внаслідок припинення чинними фізичними особами – підприємцями здійснення діяльності в межах зареєстрованої підприємницької діяльності і здійснення такої підприємницької (економічної) діяльності в складі домогосподарства, що зі свого боку призведе до зменшення надходжень від розподілу єдиного внеску і потребуватиме визначення джерел компенсації додаткових витрат Державного бюджету України на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду України;

2) чіткого врегулювання на законодавчому рівні потребує питання відсутності або наявності обмежень/заборон відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» входу осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, до складу домогосподарства, яке є суб'єктом господарювання, оскільки таким особам пунктом 1 частини першої статті 25 цього Закону заборонено займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

3) законопроектом впроваджується поняття «соціальний трансферт – соціальне піклування (підтримка), соціальні гарантії/пільги (закупівля послуг у вигляді товарів, послуг, активів або інших грошових чи натуральних виплат, у тому числі у безготівковій формі), соціальне страхування, які здійснюються або передаються державними і некомерційними організаціями, переважно за рахунок публічних коштів» (стаття 1 законопроекту).

При цьому згідно зі статтею 4 законопроекту «Соціальний трансферт, крім пенсійних виплат, соціальних послуг, стипендій та соціального страхування,

надається на підставі подання домогосподарством річної податкової декларації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику. Неподання домогосподарством річної податкової декларації є підставою для позбавлення або припинення такого соціального трансферту».

Слід зазначити, що законопроект не містить механізму надання соціального трансферту.

Крім того, є незрозумілим, у який спосіб має бути реалізована пропозиція стосовно надання такого трансферту на підставі податкової декларації, яка, зокрема, відповідно до пункту 46.1 статті 46 Кодексу є документом, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом у випадках, визначених Кодексом) контролюючим органам у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата грошового зобов'язання, у тому числі податкового зобов'язання, або відображаються обсяги операції (операцій), доходів (прибутків), щодо яких податковим та митним законодавством передбачено звільнення платника податку від обов'язку нарахування і сплати податку і збору.

II. Законопроект потребує суттєвого доопрацювання з метою недопущення неоднозначного (множинного) трактування його положень, узгодження норм законопроекту між собою та з вимогами чинного законодавства, зокрема:

1) законопроектом визначаються такі поняття, як «домогосподарство», «індивідуальне домогосподарство», «інституціональне домогосподарство».

Відповідно до статті 2 законопроекту «податкова знижка – частина сплаченого податку, повернута платнику податку на суму документально підтверджених витрат домогосподарства».

При буквальному прочитанні цієї норми право на податкову знижку матимуть всі типи домогосподарств, які передбачені законопроектом.

При цьому виглядає сумнівною практична реалізація права на податкову знижку інституціональним домогосподарством – домогосподарством, що складається «з осіб, які постійно проживають в спеціалізованих соціальних або медичних установах, закладах соціального обслуговування та соціального захисту, військових частинах або які, як це можна очікувати, будуть проживати в зазначених установах на протязі тривалого або невизначеного періоду часу».

Загалом дискусійною є доцільність поширення права домогосподарства на податкову знижку, тобто здебільшого на сукупність членів сім'ї першого ступеня споріднення, в той час як чинною статтею 166 Кодексу така пропозиція частково реалізована в інший спосіб.

А саме: статтею 166 Кодексу передбачено право будь-якого платника податку на включення до податкової знижки фактично здійснених протягом звітного податкового року документально підтверджених витрат за умови, що платник протягом такого звітного року отримував доходи у вигляді заробітної плати або дивідендів і дотримання інших вимог статті 166 Кодексу.

При цьому статтею 166 Кодексу платнику податку надано право включити до податкової знижки витрати, здійснені за членів сім'ї такого платника першого ступеня споріднення: витрати на освіту (підпункт 166.3.3 пункту 166.3

статті 166 Кодексу); витрати на компенсацію платних послуг із лікування (підпункт 166.3.4 пункту 166.3 статті 166 Кодексу) тощо.

Крім того, реалізація вказаної ініціативи містить ризики ускладнення адміністрування контролюючими органами податку на доходи фізичних осіб, оскільки до складу доходів домогосподарства законопроектом включено значний перелік доходів фізичних осіб, які оподатковуються за різними ставками податку на доходи фізичних осіб, і гіпотетично враховуватимуться при обрахунку податкової знижки;

2) статтею 2 законопроекту дефініція «пасивний дохід» визначається як «дохід від оренди нерухомості, володіння цінними паперами (зокрема дивіденди) та авторськими правами (зокрема роялті), обмеженого партнерства або іншого бізнесу, в якому людина не бере активної участі».

Вказане визначення не узгоджується із визначенням поняття «пасивні доходи», встановленим підпунктом 14.1.268 пункту 14.1 статті 14 Кодексу, відповідно до якого пасивні доходи – це доходи, отримані у вигляді, зокрема, процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, на вклад (депозит) у кредитних спілках, інших процентів (у тому числі дисконтних доходів); інвестиційного прибутку, включно з прибутком від операцій з державними цінними паперами та з борговими зобов'язаннями Національного банку України з урахуванням курсової різниці; страхових виплат і відшкодувань.

Враховуючи, що законопроектом передбачено подання домогосподарствами «річної податкової декларації», до якої вноситимуться «дані спрощеного узагальнюючого обліку доходів і витрат» та на підставі якої надаватиметься соціальний трансфер (стаття 3 законопроекту) та/або податкова знижка (стаття 9 законопроекту), відсутність єдності термінології законопроекту та Кодексу може призвести до неоднозначного (множинного) трактування положень законопроекту платниками податку та контролюючими органами і виникнення конфліктних ситуацій надалі, ускладнення адміністрування податку на доходи фізичних осіб та військового збору;

3) статтею 2 законопроекту передбачено визначення терміна «звітний фінансовий рік», який трактується як «період, що встановлюється податковим законодавством для складання річної декларації».

Застосування поняття «звітний фінансовий рік» в оподаткуванні доходів фізичних осіб чинним Кодексом не передбачено. Кодекс послуговується, зокрема, визначенням «базовий податковий (звітний) період», що означає період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати до бюджету суми податків та зборів, крім випадків, передбачених цим Кодексом, коли контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму податкового зобов'язання платника податку (пункт 33.3 статті 33 Кодексу);

4) чіткого законодавчого врегулювання потребує питання: хто ж саме в умовах законопроекту є суб'єктом господарювання:

домогосподарство, як це передбачено пунктом 3 частини другої статті 55 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) у редакції законопроекту;

громадянин, у разі здійснення ним підприємницької діяльності у складі домогосподарства відповідно до закону (частина перша статті 128 ГКУ у редакції законопроекту).

Крім того, частиною першою статті 5 законопроекту передбачено, що «Домогосподарство може здійснювати підприємницьку (економічну) діяльність визначену частиною третьою цієї статті без реєстрації фізичної особи – підприємця...».

Водночас відповідно до частини четвертої статті 50¹ Цивільного кодексу України у редакції законопроекту «домогосподарство здійснює підприємницьку (економічну) діяльність без реєстрації, відповідно до закону».

Слід наголосити, що вказані пропозиції не узгоджуються з вимогами чинної частини першої статті 58 ГКУ, якою встановлено, що суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа – підприємець у порядку, визначеному законом.

Залишаються також чинними частини перша та друга статті 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення, якими передбачена адміністративна відповідальність за провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання.

Таким чином, на законодавчому рівні має бути встановлено всі складники механізму здійснення підприємницької діяльності без державної реєстрації суб'єкта господарювання: які наслідки здійснення такої діяльності без подання «річної податкової декларації» (про що зазначалось вище); у разі перевищення річного обсягу доходу домогосподарства; неведення обліку доходів і витрат членів домогосподарства; хто нестиме відповідальність за недотримання вимог статті 5 законопроекту; яким чином контролюючі органи інформуватимуться про початок/припинення здійснення домогосподарством підприємницької діяльності тощо.

При цьому слід зазначити, що пояснювальна записка до законопроекту не містить обґрунтувань щодо встановлення річного доходу «від економічної діяльності домогосподарства» на запропонованому законопроектом рівні.

Крім того, потребує урегулювання питання щодо дій фізичних осіб – підприємців (зареєстрованих відповідно до чинного законодавства), які з моменту набрання чинності Законом виявлять бажання здійснювати підприємницьку діяльність у складі домогосподарства (за умови дотримання інших вимог статті 5 Закону);

5) частиною третьою статті 5 законопроекту визначається перелік «видів підприємницької (економічної) діяльності, що дозволяється провадити без реєстрації фізичної особи – підприємця»: «перукарські та косметологічні послуги; юридичні консультації; ...інші види робіт, до яких залучаються члени цього домогосподарства, крім видів діяльності, що підлягають ліцензуванню та відносяться до незалежної професійної діяльності відповідно до закону».

По-перше, у пояснювальній записці до законопроекту відсутні обґрунтування, чому саме ці види «підприємницької (економічної) діяльності» автори законопроекту вважають прийнятними для здійснення домогосподарством.

Крім того, норма «інші види робіт, до яких залучаються члени цього домогосподарства, крім видів діяльності, що підлягають ліцензуванню та відносяться до незалежної професійної діяльності відповідно до закону» свідчить, що домогосподарство матиме право здійснювати будь-які види неліцензованої підприємницької діяльності, що надалі може призвести до фактичного скасування інституту державної реєстрації фізичних осіб – підприємців.

По-друге, перелік видів діяльності, передбачений частиною третьою статті 5 законопроекту, містить види «підприємницької (економічної) діяльності», які відповідно до статті 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі – Закон № 222) підлягають ліцензуванню, наприклад, перевезення пасажирів автомобільним транспортом (пункт 24 частини першої статті 7 Закону № 222), тобто положення частини третьою статті 5 законопроекту не узгоджуються між собою;

б) редакційного уточнення потребує частина четверта статті 5 законопроекту, якою передбачено, що «дія частини другої цієї статті не розповсюджується на домогосподарства, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна, а також здійснюють діяльність з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння та на всі ліцензовані види діяльності».

Частиною другою статті 5 законопроекту встановлено, що «складання річної податкової декларації домогосподарства є добровільним, крім випадків ведення економічної діяльності, види якої визначені частиною третьою цієї статті, отримання соціального трансферту за виключенням пенсійних виплат та стипендій».

Тобто є незрозумілим, яка саме вимога частини другої статті 5 законопроекту не розповсюджується на домогосподарства, передбачені частиною четвертою статті 5 законопроекту: щодо добровільності «складання річної податкової декларації» чи щодо винятків, передбачених цією частиною;

7) статтею 6 законопроекту регулюється питання представника (уповноваженої особи) домогосподарства (далі – представник).

При цьому у законопроекті відсутні норми, яким документом підтверджуватимуться повноваження представника; яким чином домогосподарство має повідомити контролюючий орган про обрання представника; чи може домогосподарство (крім інституційного) змінити представника і яким чином; які наслідки необрання домогосподарством (крім індивідуального та інституційного домогосподарств) представника тощо;

8) статтею 7 законопроекту передбачається надання представнику домогосподарства права отримувати від податкових органів інформацію щодо доходів членів домогосподарства та сплачених із них сум податку на доходи фізичних осіб.

ДПС забезпечує формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податків (далі – Державний реєстр) відповідно до статті 70 Кодексу.

Згідно з пунктом 70.3 статті 70 Кодексу до інформаційної бази Державного реєстру вносяться дані про фізичних осіб, зокрема джерела отримання доходів (підпункт 70.3.1); сума нарахованих та/або отриманих доходів (підпункт 70.3.3); сума нарахованих та/або сплачених податків (підпункт 70.3.4).

При цьому підпунктом 70.15.2 пункту 70.15 статті 70 Кодексу встановлено, що відомості з Державного реєстру є інформацією з обмеженим доступом, крім відомостей про взяття на облік фізичних осіб – підприємців та осіб, які провадять незалежну професійну діяльність.

Таким чином, законопроект потребує доповнення відповідними нормами щодо надання представнику повноважень на отримання інформації з обмеженим доступом, які делегуються цьому представнику членами домогосподарства, з урахуванням вимог чинного законодавства, яким регулюються відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації;

9) частиною третьою статті 8 законопроекту встановлено склад доходів домогосподарства.

При цьому незрозуміло, чому автори законопроекту не узгодили цей склад із переліками доходів, які передбачені статтею 164 Кодексу (оподатковувані доходи) та статтею 165 Кодексу (неоподатковувані доходи).

Зокрема, до складу доходів домогосподарства не внесено доходи від операцій з нерухомим або рухомим майном, від операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами тощо.

Неповний перелік доходів домогосподарства може призвести до спотворення інформації щодо потреби домогосподарства у соціальному трансферті.

Крім того, законопроектом до складу доходів домогосподарства внесено, зокрема, грошове забезпечення рядового і начальницького складу податкової міліції. При цьому не враховано, що на сьогодні податкова міліція ліквідована.

До складу доходів домогосподарства внесено також прибуток «від діяльності самозайнятої особи (фізичної особи – підприємця та фізичної особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність) за видами підприємницької (економічної) діяльності, які не визначені статтею 5 цього Закону».

Насамперед звертаємо увагу, що фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, не здійснюють господарську (підприємницьку) діяльність, а певним категоріям, наприклад, нотаріусам, профільним Законом України «Про нотаріат» прямо заборонено займатися господарською діяльністю.

Крім того, чинною главою 1 «Спрощена система оподаткування обліку та звітності» розділу XIV «Спеціальні податкові режими» Кодексу визначення прибутку від підприємницької діяльності платниками єдиного податку – фізичними особами не передбачено.

Базою оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської («загальна» система) або незалежної професійної діяльності, є чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається відповідно до пункту 177.2 статті 177 та пункту 178.3 статті 178 Кодексу.

Крім того, у частині третій статті 8 законопроекту використовується термін «самозайнята фізична особа – підприємець», який не визначений чинним податковим законодавством.

Відповідно до підпункту 14.1.226 пункту 14.1 статті 14 Кодексу самозайнята особа – це платник податку, який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

Отже, термінологія законопроекту потребує узгодження з термінологією Кодексу;

10) частиною четвертою статті 8 законопроекту передбачено, що «до витрат домогосподарств відноситься собівартість проживання кожного члена домогосподарства у розмірі шістдесяти відсотків від середньомісячної заробітної плати за попередній рік, а також витрати на здійснення підприємницької (економічної) діяльності домогосподарства, зокрема, ведення особистого селянського господарства, виготовлення/вирощування продукції особистого підсобного господарства».

У пояснювальній записці відсутні пояснення щодо доцільності встановлення «собівартості проживання одного члена домогосподарства» на рівні шістдесяти відсотків від середньомісячної заробітної плати за попередній рік.

Водночас поняття «середньомісячна заробітна плата за попередній рік» потребує додаткового визначення з метою недопущення його неоднозначного (множинного) трактування, зокрема, в частині: за якою методикою та яким центральним органом виконавчої влади має визначатися цей показник; рівня диференціації цього показника – єдиний по державі або залежно від області, району проживання членів домогосподарства тощо.

Слід також звернути увагу, що законом, який визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади ведення особистого селянського господарства, є Закон України «Про особисте селянське господарство», частиною третьою статті 1 якого встановлено, що діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не належить до підприємницької діяльності. Таким чином, норма законопроекту «витрати на здійснення підприємницької (економічної) діяльності домогосподарства, зокрема, ведення особистого селянського господарства» суперечить чинному законодавству;

11) відповідно до частини другої статті 10 законопроекту «центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, у термін не пізніше ніж за один місяць до кінцевого терміну складання річної податкової декларації домогосподарства зобов'язаний надати представнику домогосподарства предекларацію, яка повинна містити всі види доходів та

обсяги сплачених податків, що наявні у центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику відповідно до податкового законодавства».

Чинний Кодекс не містить визначення поняття «предекларація», що може призвести до неоднозначного (множинного) трактування цього поняття платниками податків та контролюючими органами.

Крім того, як зазначалось вище:

законопроект не визначено механізму повідомлення податкових органів про створення домогосподарства, його членів, представників домогосподарства;

відсутні законні підстави передавання податковими органами персональних даних фізичних осіб – членів домогосподарства третім особам – представникам.

Водночас, якщо терміни подання «річної податкової декларації» домогосподарством збігатимуться з термінами подання податковими агентами податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум єдиного внеску, у центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, може бути відсутня інформація щодо доходів фізичних осіб за повний звітний період.

Враховуючи наведене, пропонуємо статтю 10 законопроекту виключити.

Загалом слід наголосити, що положення законопроекту містять ризики порушення конституційного принципу верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), одним з елементів якого є правова визначеність положень законів та інших нормативно-правових актів.

За правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною в абзаці другому підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини рішення від 22.09.2005 № 5-рп/2005, із конституційних принципів рівності і справедливості впливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (рішення Конституційного Суду України від 08.06.2016 № 3-рп/2016).

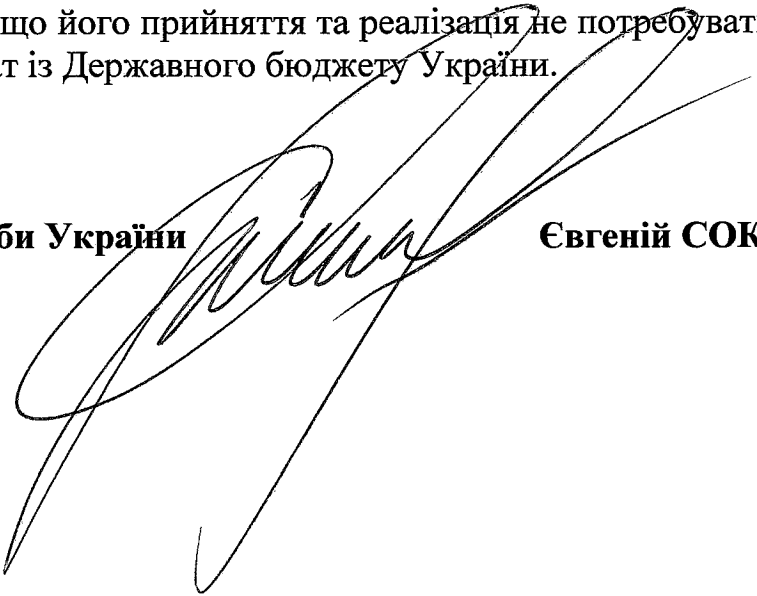
Додатково зазначаємо, що реалізація ініціатив законопроекту може потребувати визначення джерел компенсації додаткових витрат Державного бюджету України на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду України.

Крім того, оскільки законопроект потребує доопрацювання в частині зміни концепції оподаткування доходів фізичних осіб, то реалізація пропозицій законопроекту потенційно може містити ризики негативного впливу на доходи бюджетів всіх рівнів від податкових надходжень від податку на доходи фізичних осіб та військового збору та додаткових витрат бюджету на здійснення адміністративних функцій контролюючими органами.

При цьому частиною першою статті 27 Бюджетного кодексу України встановлено, що до законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету, суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включно з відповідними розрахунками). Якщо такі зміни показників бюджету передбачають зменшення надходжень бюджету та/або збільшення витрат бюджету, до законопроекту подаються пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Водночас автори законопроекту відповідного фінансово-економічного обґрунтування (включно з розрахунками) не надали і в пояснювальній записці до законопроекту зазначили, що його прийняття та реалізація не потребуватиме додаткових фінансових витрат із Державного бюджету України.

**В. о. заступника Голови
Державної податкової служби України**

Євгеній СОКУР